АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

В. Зеленський підписав Закон України, який виключає російську мову з переліку захищених в Україні

Президент України В. Зеленський підписав Закон України № 4699-IX, яким російську мову виключено з переліку мов, до яких в Україні застосовуються положення Європейської хартії регіональних або міноритарних мов.

Метою документа є приведення українського законодавства у відповідність до оновленого офіційного перекладу Європейської хартії регіональних або міноритарних мов, підготовленого Міністерством закордонних справ України у січні 2024 р.

Закон передбачає внесення змін до низки нормативних актів, зокрема до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», а також до законів України «Про національні меншини (спільноти) України» та «Про медіа».

Після набрання чинності законом російська мова більше не входитиме до переліку мов, на які поширюється режим підтримки та особливого захисту відповідно до положень Хартії.

Водночас дія Хартії зберігається для інших мов, які раніше підпадали під її захист, а також поширюється на урумську, румейську, ромську, чеську, кримчацьку, караїмську мови та їдиш.

Як раніше писала «Судово-юридична газета», Верховна Рада України ухвалила в цілому законопроєкт № 14120, який вносить зміни до українського законодавства у зв'язку з оновленням офіційного перекладу Європейської хартії регіональних або міноритарних мов.

Відповідно до закону, в Україні положення Європейської хартії регіональних або міноритарних мов застосовуватимуться до білоруської, болгарської, гагаузької, івриту, їдишу, караїмської, кримськотатарської, кримчацької, німецької, новогрецької, польської, ромської, румейської, румунської, словацької, угорської, урумської та чеської мов.

Оновлений переклад Хартії уточнює офіційну назву документа та перелік мов, на які поширюються механізми підтримки й особливого захисту в Україні.

Так, російську мову виключено з переліку мов, до яких в Україні застосовуються положення Європейської хартії регіональних або міноритарних мов. Водночас дію Хартії збережено для інших мов національних спільнот і корінних народів, а також поширено на низку мов, які раніше не були охоплені відповідним переліком ***(Судово-юридична газета (https://sud.ua/uk/news/laws/363755-vladimir-zelenskiy-podpisal-zakon-kotoryy-isklyuchaet-russkiy-yazyk-iz-perechnya-zaschischennykh-v-ukraine). – 2026. – 12.06).***

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

І. Беззуб, наук. співроб., НЮБ НБУВ

Гармонізація законодавства України у сфері захисту рослин із правом ЄС: переваги та ризики

У сучасних умовах реформування системи захисту рослин є одним із ключових напрямів державної аграрної та євроінтеграційної політики України. Відповідність національного законодавства європейським вимогам у сфері фітосанітарної безпеки безпосередньо впливає на конкурентоспроможність української аграрної продукції, доступ до зовнішніх ринків, захист здоров'я населення та рівень екологічної безпеки. У контексті

набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС адаптація законодавства у сфері захисту рослин набуває не лише економічного, а й стратегічного значення.

Європейський Союз застосовує комплексний підхід до регулювання сфери захисту рослин, який базується на принципах безпечності харчових продуктів, мінімізації ризиків для здоров'я людини та охорони навколишнього природного середовища. Особлива увага приділяється контролю використання засобів захисту рослин, простежуваності аграрної продукції, розвитку інтегрованих систем захисту рослин та поступовому скороченню використання небезпечних хімічних препаратів. У межах ЄС функціонує ризик-орієнтована модель державного контролю (підхід, за якого перевірки бізнесу плануються та проводяться залежно від ступеня ризику, який несе діяльність підприємства), що забезпечує високий рівень фітосанітарної безпеки та прозорості аграрного ринку.

Для України гармонізація законодавства із правом ЄС у сфері захисту рослин має комплексне значення. По-перше, вона створює правові передумови для інтеграції до європейського економічного простору та розширення доступу української продукції рослинного походження на ринки держав-членів ЄС. По-друге, адаптація законодавства сприяє підвищенню рівня захисту здоров'я населення завдяки посиленню контролю за використанням засобів захисту рослин та зменшенню ризиків їх негативного впливу. По-третє, впровадження європейських підходів є важливим елементом екологічної політики держави, оскільки спрямоване на збереження біорізноманіття, відновлення родючості ґрунтів та зменшення екологічного навантаження на аграрні території. Для України, яка має значний аграрний потенціал і водночас стикається з проблемами деградації ґрунтів та екологічного навантаження, перехід до таких підходів є важливим елементом сталого розвитку.

Важливим чинником реформування сфери захисту рослин є необхідність переходу до сучасних моделей аграрного виробництва, що передбачають використання інноваційних технологій, цифрових систем управління та біологічних методів боротьби зі шкідниками. У довгостроковій перспективі це може забезпечити підвищення ефективності аграрного сектору, зростання експортного потенціалу України та зміцнення її позицій на світовому аграрному ринку.

Ключовим етапом адаптації українського законодавства до стандартів ЄС стало ухвалення Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» (№ 4147-IX від 17 грудня 2024 р.), який був підписаний Президентом України 15 січня 2025 р. Закон імплементує 18 базових актів права ЄС у сфері санітарних та фітосанітарних заходів і фактично формує нову модель державного регулювання у сфері захисту рослин[1].

Основні положення Закону передбачають комплексне оновлення правового регулювання у сфері захисту рослин. Зокрема, запроваджується європейська система простежуваності обігу рослин, продуктів рослинного походження та засобів захисту рослин на всіх етапах їх виробництва, транспортування, зберігання та реалізації. Окрему увагу приділено вдосконаленню механізмів державного контролю відповідно до положень Регламенту ЄС № 2017/625, який визначає загальні принципи офіційного контролю у сфері харчової та фітосанітарної безпеки.

Закон також посилює вимоги до використання засобів захисту рослин. Передбачено обов'язкове навчання осіб, які здійснюють поводження із засобами захисту рослин, запровадження системи завчасного інформування про їх застосування, технічний огляд обладнання для внесення препаратів, а також ведення обліку та звітності щодо використання таких засобів. Запровадження цих механізмів спрямоване на зменшення ризиків для здоров'я людини та довкілля, а також на забезпечення прозорості обігу засобів захисту рослин.

[1] Президент України підписав Закон про державне регулювання сфери захисту рослин. Верховна Рада України. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/257731.html

Однією з особливостей нового Закону є розширення участі суб'єктів господарювання у виконанні окремих функцій у сфері захисту рослин. Зокрема, видача паспортів рослини; маркування дерев'яного пакувального матеріалу; технічний огляд обладнання для застосування засобів захисту рослин; проведення лабораторних досліджень. Такий підхід відповідає європейській практиці делегування окремих технічних функцій акредитованим суб'єктам за умови належного державного нагляду.

Важливим напрямом реформи є цифровізація сфери захисту рослин. Закон передбачає створення нових електронних державних реєстрів, зокрема Державного реєстру професійних операторів, Державного реєстру осіб, уповноважених здійснювати діяльність щодо поводження із засобами захисту рослин, а також Державного реєстру лабораторій у сфері захисту рослин. Формування таких інформаційних систем має забезпечити прозорість державного контролю, спрощення адміністративних процедур та ефективний моніторинг діяльності суб'єктів господарювання.

Цей Закон набирає чинності через три роки з дня опублікування і замінить собою закони «Про карантин рослин» (№ 3348-XII від 30.06.1993 р.) та «Про захист рослин» (№ 180-XIV від 14.10.1998 р.).

Джерело: https://www.rivneprod.gov.ua/2025/11/10/zakon-ukrayiny-pro-derzhavne-regulyuvannya-sfery-zahystu-roslyn-2/

Прийняття Закону дозволить досягти системної сумісності законодавства України із законодавством ЄС у сферах захисту рослин, а також застосування і обігу засобів захисту рослин, що спростить вихід української продукції рослинного походження на зовнішні ринки, а його реалізація сприятиме підвищенню ефективності та прозорості процедур державного контролю у сфері захисту рослин, створенню зрозумілих і прозорих правил для

ведення бізнесу, наголосив міністр аграрної політики та продовольства України В. Коваль[2].

Голова Комітету ВРУ з питань аграрної та земельної політики О. Гайду також переконаний, що новий Закон допоможе забезпечити високий рівень якості засобів захисту рослин, дотримання ефективності сільськогосподарської діяльності та спрощення експорту української агропродукції на європейські ринки[3].

Подальшим кроком у реалізації законодавчої реформи стало ухвалення постанови Кабінету Міністрів України від 21 січня 2026 р. № 117 «Про затвердження Порядку державної реєстрації у сфері захисту рослин та Порядку ведення державних реєстрів у сфері захисту рослин». Документ визначає механізми державної реєстрації операторів ринку, діяльність яких пов'язана з виробництвом, переробкою, транспортуванням, зберіганням та реалізацією рослинної продукції і засобів захисту рослин. Крім того, постанова встановлює порядок створення та функціонування нових державних реєстрів у сфері захисту рослин.

Постанова набирає чинності 17 січня 2028 р. – одночасно з набранням чинності Законом України «Про державне регулювання сфери захисту рослин»[4].

Крім цього, одним із ключових інструментів державної політики у сфері безпечного та відповідального застосування засобів захисту рослин має стати Національний план дій щодо зменшення ризиків та негативних наслідків застосування засобів захисту рослин для життя і здоров'я людини, тварин, рослин та навколишнього природного середовища, передбачений ст. 27 нового Закону. Національний план має визначити основні пріоритети державної політики у сфері безпечного використання засобів захисту рослин, механізми впровадження інтегрованих систем захисту рослин та інструменти оцінки ризиків їх застосування. Важливо, що такий підхід відповідає сучасній європейській концепції сталого аграрного розвитку та екологічно відповідального землеробства. Такий документ є обов'язковим у країнах-членах ЄС для регулювання питань сталого використання пестицидів[5].

Експерти аграрної та євроінтеграційної сфер загалом позитивно оцінюють Закон України «Про державне регулювання сфери захисту рослин», розглядаючи його як стратегічно важливий крок на шляху модернізації аграрного сектору та підвищення конкурентоспроможності української аграрної продукції.

Ухвалення документа стало важливим елементом виконання Україною євроінтеграційних зобов'язань у сфері санітарних і фітосанітарних заходів. Україна вже пройшла оцінювання законодавства аграрного сектору на відповідність європейським стандартам та продовжує процес гармонізації окремих напрямів державної політики з правом ЄС. У цьому контексті Закон України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» став однією з ключових регуляторних реформ, включених до 256-го раунду Індексу реформ, де отримав високу оцінку – +1,5 бала. Індекс реформ є аналітичним інструментом оцінювання темпів економічних реформ в Україні та базується на експертному аналізі змін

[2] Парламент прийняв Закон про державне регулювання сфери захисту рослин. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: https://minagro.gov.ua/news/parlament-pryiniav-zakon-pro-derzhavne-rehuliuvannia-sfery-zakhystu-roslyn

[3] Верховна Рада прийняла закон про державне регулювання сфери захисту рослин – що він передбачає. Судово-юридична газета. URL: https://sud.ua/uk/news/laws/318492-verkhovnaya-rada-prinyala-zakon-o-gosudarstvennom-regulirovanii-sfery-zaschity-rasteniy-chto-on-predusmatrivaet

[4] Уряд гармонізує систему захисту рослин з нормами ЄС. Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-harmonizuie-systemu-zakhystu-roslyn-z-normamy-ies

[5] Мінагрополітики ініціює розробку Національного плану дій зі зменшення негативних наслідків застосування ЗЗР. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: https://minagro.gov.ua/news/minahropolityky-initsiiuie-rozrobku-natsionalnoho-planu-dii-zi-zmenshennia-nehatyvnykh-naslidkiv-zastosuvannia-zzr

у регуляторному середовищі, які визначаються як реформаторські або антиреформаторські[6].

Серед основних переваг Закону фахівці насамперед відзначають модернізацію системи захисту рослин та перехід до європейської моделі регулювання. Документ об'єднує положення кількох застарілих нормативно-правових актів у єдину комплексну систему, що сприяє підвищенню правової визначеності, ефективності державного контролю та прозорості регуляторних процедур.

Важливою перевагою Закону вважається також посилення експортного потенціалу України. Гармонізація національного законодавства із правом ЄС створює передумови для спрощення доступу української аграрної продукції до європейських ринків, підвищення рівня довіри міжнародних партнерів та подальшої інтеграції України до єдиного європейського економічного простору.

Позитивно оцінюється і запровадження принципів простежуваності, цифровізації та інтегрованого захисту рослин. За словами голови парламентського комітету О. Гайду, одним із ключових нововведень Закону є створення європейської моделі простежуваності продукції «від поля до столу», яка забезпечуватиме контроль переміщення рослин і продуктів рослинного походження на всіх етапах їх обігу – від ввезення на територію України до кінцевого споживання. Система передбачає впровадження механізму видачі паспортів рослин, а також посилення контролю за обігом засобів захисту рослин[7].

Серед позитивних змін експерти також виділяють створення електронних державних реєстрів, розвиток цифрових адміністративних процедур, удосконалення системи фітосанітарного моніторингу і ширше застосування біологічних та екологічно безпечних методів захисту рослин, що відповідає сучасним екологічним стандартам Європейського Союзу.

Позитивну оцінку реформі надають представники аграрного бізнесу та сфери біотехнологій. На думку координаторки Комітету захисту рослин Асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» (УКАБ) Г. Каширіної, Закон орієнтований на зменшення ризиків, пов'язаних із неправильним використанням пестицидів, посилення контролю за обігом засобів захисту рослин та мінімізацію поширення карантинних організмів. Такий підхід, за оцінками експертів, сприятиме підвищенню рівня фітосанітарної безпеки та екологічної відповідальності аграрного виробництва[8].

Начальниця відділу з розвитку органічного землеробства та біологізації інтенсивних технологій компанії BTU Biotech company (український виробник мікробних та ферментних препаратів для сільського господарства) Ю. Миронова наголошує на важливості впровадження принципів інтегрованого захисту рослин (екологічно збалансований підхід, який об'єднує біологічні, агротехнічні та фізичні методи контролю шкідників) та розвитку біологічних методів боротьби зі шкідниками. На її думку, використання біологічних рішень дозволяє зменшити хімічне навантаження без втрати ефективності контролю хвороб, а також забезпечує відповідність української продукції європейським вимогам щодо залишків пестицидів. Експертка зазначає, що аграрні господарства, які вже сьогодні поєднують агротехнічні методи, точний моніторинг і біологічні препарати, фактично інвестують у власну конкурентоспроможність на ринку ЄС. В умовах посилення екологічних вимог та зростання конкуренції здатність забезпечувати не лише високі врожаї, а й екологічно безпечну систему захисту рослин може стати однією з ключових переваг українського агробізнесу.

[6] Виговська В. Індекс реформ 256: новий план розвитку надр та захист рослин. Вокс Україна. URL: https://voxukraine.org/indeks-reform-256-novyj-plan-rozvytku-nadr-ta-zahyst-roslyn

[7] Аграрний комітет схвалив законопроєкт про ЗЗР. AgroPolit.com. URL: https://agropolit.com/news/29212-agrarniy-komitet-zakonoproyekt-pro-zzr

[8] Виговська В. Індекс реформ 256: новий план розвитку надр та захист рослин. Вокс Україна. URL: https://voxukraine.org/indeks-reform-256-novyj-plan-rozvytku-nadr-ta-zahyst-roslyn

У довгостроковій перспективі це сприятиме збереженню родючості ґрунтів, біорізноманіття, покращенню стану довкілля та зменшенню негативного впливу аграрного виробництва на екосистеми, переконана експертка Ю. Миронова[9].

Водночас посилення контролю за використанням засобів захисту рослин та обмеження застосування небезпечних препаратів мають сприяти зниженню ризиків потрапляння шкідливих речовин у харчову продукцію, воду та ґрунти. Це, у свою чергу, підвищить рівень безпеки харчових продуктів та захисту здоров'я населення. На думку експертів, такий підхід наближає Україну до європейської моделі продовольчої безпеки, у межах якої пріоритетом є захист споживача та мінімізація екологічних ризиків.

Наприклад, Стратегія ЄС Farm to Fork («Від ферми до виделки»), яка є складовою Європейського зеленого курсу та спрямована на формування сталої продовольчої системи, що поєднує високий рівень продовольчої безпеки, захист довкілля та здоров'я населення, передбачає до 2030 р. скорочення використання хімічних пестицидів і добрив на 50 %, розвиток органічного виробництва, впровадження інтегрованого захисту рослин та посилення екологічних стандартів аграрного виробництва[10].

Позитивно оцінюється і стимулювання інноваційного розвитку аграрної сфери. Запровадження нових стандартів створює умови для розвитку сучасних агротехнологій, цифрових систем управління, біологічних засобів захисту рослин, наукових досліджень та аграрних стартапів. У довгостроковій перспективі це може сприяти підвищенню технологічного рівня українського сільського господарства та зміцненню його конкурентних позицій на світовому аграрному ринку.

Попри загалом позитивну оцінку євроінтеграційної реформи у сфері захисту рослин, експертне середовище звертає увагу і на суттєві ризики швидкої адаптації українського аграрного сектору до європейських вимог. Фахівці розглядають імплементацію Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» як комплексний економічний, організаційний, соціальний та інституційний виклик, пов'язаний із переходом до стандартів ЄС.

Одним із головних ризиків називають значні фінансові та організаційні витрати для аграрного сектору. Якщо для великих агрохолдингів адаптація до нових стандартів є відносно керованим процесом, то для малих і середніх фермерських господарств вона може стати серйозним фінансовим навантаженням. Експерти застерігають, що значна частина дрібних виробників може виявитися неготовою до швидкого переходу на нові регуляторні вимоги. Виконання європейських стандартів потребуватиме модернізації технічного обладнання, навчання персоналу, впровадження електронного документообігу, проходження додаткових процедур сертифікації та державного контролю. У короткостроковій перспективі це може спричинити зростання собівартості аграрної продукції та тимчасове зниження конкурентоспроможності окремих виробників на внутрішньому ринку.

Окрему увагу експерти приділяють питанню інституційної готовності держави до широкого впровадження нової системи контролю та цифровізації сфери захисту рослин. На думку фахівців, без належного кадрового забезпечення, фінансування та технічної підтримки існує ризик надмірної бюрократизації процедур і затримок у практичній реалізації положень Закону. У зв'язку з цим підкреслюється необхідність поетапного впровадження реформи, розвитку цифрової інфраструктури та створення ефективної системи консультаційної підтримки аграріїв.

Європейська модель регулювання сфери засобів захисту рослин базується на гнучкому механізмі ухвалення регуляторних рішень та постійному перегляді дозволених діючих

[9] Вихід на ринок ЄС: як змінюється роль біологічних рішень у системі захисту рослин. SuperAgronom.com. URL: https://superagronom.com/blog/1161-vihid-na-rinok-yes-yak-zminyuyetsya-rol-biologichnih-rishen-u-sistemi-zahistu-roslin

[10] Там само

речовин. Це свідчить про необхідність формування в Україні адаптивної системи державного регулювання, здатної оперативно реагувати на зміни фітосанітарної ситуації та потреб аграрного сектору.

Найскладнішим етапом імплементації європейських стандартів експерти вважають перехід на нові правила використання засобів захисту рослин та обмеження окремих діючих речовин, дозволених раніше в Україні, але заборонених в ЄС.

Дослідження українських та міжнародних експертних організацій підтверджують, що ризики швидкої імплементації європейських обмежень у сфері використання пестицидів суттєво недооцінені. Потенційні наслідки включають значне скорочення врожайності, падіння обсягів аграрного експорту, збільшення собівартості виробництва та зниження рентабельності ключових культур, що може негативно вплинути на економічну стабільність держави.

Кандидат сільськогосподарських наук М. Косолап (НУБіП) зазначає, що після вступу України до ЄС може виникнути необхідність заборони близько третини діючих речовин, які сьогодні використовуються в аграрному виробництві. На його думку, масове вилучення препаратів із ринку здатне спричинити суттєві економічні втрати для аграріїв. Зокрема, заборона лише 13 гербіцидних речовин, за оцінками експерта, може призвести до втрат урожаю на 6–8 млрд дол. щороку. Особливо вразливими, за його словами, є технології вирощування цукрових буряків, пшениці, кукурудзи та сої, де засоби захисту рослин виконують критично важливу функцію у боротьбі зі шкідниками, хворобами та бур'янами. Тому відмова від окремих діючих речовин у технології вирощування соняшнику автоматично зменшить площі під культурою на третину, а цукрова галузь може практично зупинитися[11].

За даними досліджень Smart Country (ВАР), НУБіП (ЄБА) та HFFA Research (УКАБ) 2025 р., ризики швидкої імплементації європейських обмежень у сфері використання пестицидів суттєво недооцінені. Експерти прогнозують можливе скорочення врожаю до 14 млн т щороку, економічні втрати на рівні близько 4,3 млрд дол. та падіння валових зборів окремих культур майже на 20 %. Також прогнозується скорочення експорту пшениці та соняшникової олії на 34 %, а ріпаку – на 22 %.

Результати дослідження (HFFA Research) на рівні фермерських господарств показують, що перехід на дорожчі та менш ефективні альтернативи означатиме зростання витрат щонайменше на 20 %, одночасне падіння врожайності, зниження рентабельності ключових культур. У деяких випадках це означатиме, що окремі культури стане неможливо вирощувати без катастрофічних втрат[12].

За словами експерта аграрних ринків та ексголовного фітосанітарного інспектора України В. Седика, 51 % фермерів, що обробляють 1,4 млн га, не мають технологічних можливостей перейти на дорожчі та слабші альтернативи[13].

У свою чергу, голова фермерського господарства «Лемко Таврії» Д. Нежлукченко, який обробляє 120 га на Херсонщині, звертає увагу ще на одну проблему – необхідність суттєвої зміни технологій виробництва. За його словами, адаптація до нових європейських вимог потребуватиме від дрібних виробників оновлення техніки, перегляду сталої сівозміни та додаткових фінансових витрат. В умовах війни, коли більшість аграріїв фактично працюють на виживання, впровадження таких змін має супроводжуватися ефективними механізмами державної підтримки[14].

[11] Євроінтеграція і ЗЗР: в Україні доведеться заборонити третину діючих речовин. SuperAgronom.com. URL: https://superagronom.com/news/21784-yevrointegratsiya-i-zzr-v-ukrayini-dovedetsya-zaboroniti-tretinu-diyuchih-rechovin

[12] Коли реформи стають ризиками: як перехід на європейський перелік ЗЗР загрожує продбезпеці. AgroPortal.ua. URL: https://agroportal.ua/publishing/rassledovaniya/koli-reformi-stayut-rizikami-yak-perehid-na-yevropeyskiy-perelik-zzr-zagrozhuye-prodbezpeci

[13] Там само

[14] Там само

Експерт ринку В. Седик також переконаний, що питання євроінтеграції не зводиться до механічного копіювання європейських норм. На його думку, європейські регламенти мають бути адаптовані до українських агрокліматичних умов. Експерт звертає увагу на те, що структура українського агровиробництва суттєво відрізняється від європейської. Наприклад, масштаби вирощування соняшнику в Україні значно перевищують показники більшості країн ЄС, що формує інший рівень тиску шкідників, іншу динаміку розвитку хвороб та підвищені ризики резистентності. Крім того, експерт наголошує, що поведінка діючих речовин суттєво залежить від типу ґрунтів, кліматичних умов, структури сівозмін та активності ґрунтової біоти. Саме тому адаптація європейських стандартів потребує додаткових наукових досліджень та поетапного впровадження[15].

Керівник агрохімічного напряму Європейської Бізнес Асоціації В. Погорілий застерігає, що швидке впровадження європейських правил використання засобів захисту рослин може спричинити серйозну кризу агровиробництва в Україні. Особливо чутливими такі ризики є в умовах війни, коли валютні надходження від аграрного сектору мають ключове значення для економічної стабільності держави[16].

Більшість представників аграрного бізнесу та експертного середовища переконані, що Україна потребує тривалого перехідного періоду для адаптації до нових вимог.

Комерційний директор бізнесу засобів захисту рослин компанії «Сингента» О. Стеценко наголошує, що лише процедура реєстрації нових препаратів займає близько двох років, тоді як повноцінна адаптація аграрного сектору до нових технологій потребуватиме щонайменше п’яти років. За його словами, скорочення кількості дозволених пестицидів неминуче призведе до зниження врожайності та зростання собівартості виробництва[17].

Подібної позиції дотримується і генеральний директор Індустріальної молочної компанії (ІМК) О. Вержиховський, який зазначає, що український аграрний сектор фактично змушений упродовж кількох років пройти шлях реформ, який країни Європейського Союзу реалізовували десятиліттями. За його оцінками, лише заміна десяти діючих речовин, які потенційно можуть бути заборонені, збільшить витрати компанії приблизно на 3 млн дол. щороку[18].

На думку більшості експертів, одномоментний перехід на європейські правила використання засобів захисту рослин може стати серйозним шоком для аграрного сектору. У зв’язку з цим фахівці пропонують запровадити тривалий адаптаційний період – орієнтовно до 2035 р.

Експерти також звертають увагу на практику застосування в ЄС механізму emergency approvals (екстрених дозволів), який використовується у випадках відсутності ефективних альтернатив забороненим діючим речовинам. За даними фахівців, у 2013–2024 рр. країни ЄС видали 4761 екстрений дозвіл, причому 77 % із них повторювалися щороку, що свідчить про

[15] Євроінтеграція для України у сфері використання ЗЗР: як працюють європейські фермери та чого очікувати українським аграріям. SuperAgronom.com. URL: https://superagronom.com/articles/818-yevrointegratsiya-dlya-ukrayini-u-sferi-vikoristannya-zzr-yak-pratsyuyut-yevropeyski-fermeri-ta-chogo-ochikuvati-ukrayinskim-agrariyam

[16] Ціна переходу на європейські агрохімічні стандарти – мінус третина врожаю і половина експорту. Чи «потягне» Україна таку інтеграцію. Latifundist.com. URL: https://latifundist.com/spetsproekt/1198-tsina-perehodu-na-yevropejski-agrohimichni-standarti--minus-tretina-vrozhayu-i-polovina-eksportu-chi-potyagne-ukrayina-taku-integratsiyu

[17] Україна втрачатиме до 14 млн тонн урожаю щороку після євроінтеграції сільського господарства – думка. SuperAgronom.com. URL: https://superagronom.com/news/21801-ukrayina-vtrachatime-do-14-mln-tonn-urojayu-schoroku-pislya-yevrointegratsiyi-silskogo-gospodarstva--dumka

[18] Заміна заборонених ЄС діючих речовин на альтернативні призведе до втрати врожайності – думка. SuperAgronom.com. URL: https://superagronom.com/news/22173-zamina-zaboronenih-yes-diyuchih-rechovin-na-alternativni-prizvede-do-vtrati-vrojaynosti--dumka

системний характер проблеми дефіциту замінників окремих препаратів. Зокрема, Франція регулярно застосовує emergency approvals для захисту цукрових буряків після заборони неонікотиноїдів через відсутність ефективних альтернатив проти вірусів, які переносяться попелицею. Бельгія щороку надає тимчасові дозволи на використання окремих заборонених речовин у картоплярстві, Польща – у ягідництві та при вирощуванні ріпаку, а Угорщина та Чехія систематично застосовують екстрені дозволи для використання інсектицидів у кукурудзі. Італія, своєю чергою, використовує цей механізм у садівництві та виноградарстві для препаратів, формально не дозволених на рівні ЄС[19].

Такий досвід свідчить, що навіть у країнах Європейського Союзу перехід до жорсткіших екологічних стандартів супроводжується використанням гнучких механізмів регулювання та тривалими адаптаційними інструментами для аграрного сектору, тому перехідний період для України до 2035 р. – не політичний торг, а єдиний реалістичний шлях.

В. Погорілий зазначає, що після вступу України до ЄС механізм екстрених дозволів теоретично може застосовуватися і в Україні, однак, покладатися виключно на нього не варто. Український аграрний сектор нині використовує значну кількість препаратів, заборонених або обмежених у ЄС, тому отримання тимчасових дозволів у необхідних обсягах може виявитися проблематичним[20].

Проте більшість експертів наголошують, що Україна навряд чи отримає тривалий перехідний період або спеціальні умови адаптації до стандартів ЄС, тому аграрному сектору необхідно вже сьогодні готуватися до нових вимог та обмежень.

У відповідь на нові виклики частина українських агрокомпаній уже розпочала адаптацію технологій до європейських вимог. Зокрема, окремі агрохолдинги поступово відмовляються від використання препаратів, заборонених у ЄС, тестують дозволені альтернативи та інтегрують біологічні засоби захисту рослин у виробничі технології. Водночас представники бізнесу підкреслюють, що такий перехід супроводжується додатковими витратами та потребує ретельного економічного обґрунтування.

Оскільки вступ до ЄС – процес уже незворотній, компанія ІМК підготовку до нього зробила частиною своєї довгострокової стратегії на 2023–2033 рр., розповів О. Вержиховський. Експерт наголошує на необхідності поступової екологізації аграрного виробництва та поетапної відмови від діючих речовин, які можуть бути заборонені в межах євроінтеграції, водночас підкреслюючи важливість запровадження максимально тривалого перехідного періоду[21].

Щоб не втрачати конкурентоздатність «Контінентал Фармерз Груп» теж вивчає дозволені в ЄС схеми захисту рослин та технології, розповів операційний директор компанії К. Шитюк, проте, поки компанія працює із дозволеними в Україні засобами[22].

Натомість холдинг «Західний Буг» уже повністю інтегрований до Євросоюзу в технологічних картах, розповів заступник

[19] Коли реформи стають ризиками: як перехід на європейський перелік ЗЗР загрожує продбезпеці. AgroPortal.ua. URL: https://agroportal.ua/publishing/rassledovaniya/koli-reformi-stayut-rizikami-yak-perehid-na-yevropeyskiy-perelik-zzr-zagrozhuye-prodbezpeci

[20] Ціна переходу на європейські агрохімічні стандарти – мінус третина врожаю і половина експорту. Чи «потягне» Україна таку інтеграцію. Latifundist.com. URL: https://latifundist.com/spetsproekt/1198-tsina-perehodu-na-yevropejski-agrohimichni-standarti--minus-tretina-vrozhayu-i-polovina-eksportu-chi-potyagne-ukrayina-taku-integratsiyu

[21] Заміна заборонених ЄС діючих речовин на альтернативні призведе до втрати врожайності – думка. SuperAgronom.com. URL: https://superagronom.com/news/22173-zamina-zaboronenih-yes-diyuchih-rechovin-na-alternativni-prizvede-do-vtrati-vrojaynosti--dumka

[22] Ціна переходу на європейські агрохімічні стандарти – мінус третина врожаю і половина експорту. Чи «потягне» Україна таку інтеграцію. Latifundist.com. URL: https://latifundist.com/spetsproekt/1198-tsina-perehodu-na-yevropejski-agrohimichni-standarti--minus-tretina-vrozhayu-i-polovina-eksportu-chi-potyagne-ukrayina-taku-integratsiyu

директора з рослинництва ПП «Західний Буг» Д. Кисельов. Компанія щороку адаптує технології під нові заборони та обмеження[23].

Одним із перспективних напрямів адаптації аграрного сектору до європейських вимог експерти називають розвиток біологічних методів захисту рослин та біопрепаратів. За словами генерального директора компанії BioNorma Я. Чабанюка, після вступу України до ЄС значна частина традиційних пестицидів може зникнути з ринку, тому вже зараз є сенс розглянути біопрепарати як доповнення до традиційної технології захисту рослин.

ІМК використовує біопрепарати в обмежених обсягах, розповів операційний директор компанії Б. Кривіцький. Поки вони не продемонстрували економічну ефективність на полях холдингу, але є приклади їх успішного застосування за кордоном, наприклад, у Бразилії 40 % ринку хімії – біопрепарати, розповів Б. Кривіцький.

Шлях розвитку біопрепаратів є безальтернативним, переконана директорка Інституту Агробіології І. Бровко, і до нього вже звернулись всі великі світові гравці ринку засобів захисту рослин[24].

При цьому більшість фахівців наголошує, що біопрепарати не повинні повністю витісняти традиційні засоби захисту рослин. Їх основне призначення полягає у поступовій заміні найбільш токсичних препаратів біологічними аналогами без втрати ефективності захисту культур.

Експерти також звертають увагу на значний потенціал України на європейському ринку біостимуляторів та біологічних препаратів. За прогнозами міжнародних аналітиків, зокрема керівного партнера та директора з комерційних питань компанії DunhamTrimmer М. Сервера, Україна може стати одним з найбільш швидкоростучих учасників ринку біопрепаратів у Європі[25].

Разом з тим, серед довгострокових ризиків експерти називають можливу залежність аграрного сектору від імпортних засобів захисту рослин та європейських технологій. У разі недостатнього розвитку вітчизняного виробництва біопрепаратів і сучасних агротехнологій українські виробники можуть опинитися у ситуації підвищеної цінової залежності від зовнішніх постачальників. Окрему увагу фахівці звертають і на спроможність європейської агрохімічної індустрії забезпечити потреби України в разі швидкого переходу виключно на дозволені в ЄС діючі речовини.

Попри наявність суттєвих ризиків, більшість експертів підкреслює, що виклики імплементації європейських стандартів мають переважно адаптаційний характер. За умови державної підтримки фермерів, поетапного впровадження реформ, розвитку цифрової інфраструктури та належної інформаційно-консультаційної роботи ці ризики можуть бути мінімізовані.

Отже, адаптація українського законодавства у сфері захисту рослин до стандартів Європейського Союзу є стратегічно необхідною, однак, потребує збалансованого, поетапного та науково обґрунтованого підходу.

Ухвалення Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» формує основу для створення сучасної системи державного контролю, розвитку простежуваності аграрної продукції, цифровізації процедур та наближення української системи регулювання до європейських стандартів.

Імплементація європейських вимог у сфері засобів захисту рослин супроводжується низкою економічних, технологічних та організаційних викликів. Швидкий перехід до європейських агрохімічних стандартів може спричинити зростання собівартості виробництва, скорочення врожайності окремих культур, зменшення експортного потенціалу та підвищення фінансового навантаження на аграрний сектор. Тому механічне копіювання європейських регламентів без урахування українських агрокліматичних, економічних

[23] Там само

[24] Там само

[25] Євроінтеграція для України у сфері використання ЗЗР: як працюють європейські фермери та чого очікувати українським аграріям. SuperAgronom.com. URL: https://superagronom.com/articles/818-yevrointegratsiya-dlya-ukrayini-u-sferi-vikoristannya-zzr-yak-pratsyuyut-yevropeyski-fermeri-ta-chogo-ochikuvati-ukrayinskim-agrariyam

та виробничих особливостей може виявитися неефективним.

Українському аграрному сектору необхідний достатній перехідний період для модернізації технологій, впровадження інноваційних рішень, розвитку біологічних методів захисту рослин, підготовки фахівців та адаптації виробничих процесів до нових вимог.

У довгостроковій перспективі гармонізація законодавства України із правом Європейського Союзу у сфері захисту рослин здатна забезпечити модернізацію аграрного сектору, підвищення рівня продовольчої безпеки, розвиток екологічно відповідального виробництва та зміцнення конкурентних позицій України на світовому аграрному ринку.

Л. Чернявська, наук. співроб., НЮБ НБУВ

Проєкт Антикорупційної стратегії України на 2026–2030 роки подано на розгляд Верховної Ради України

Антикорупційна реформа є для України пріоритетним напрямом роботи як в контексті євроінтеграції, так і для зміцнення внутрішньої економічної стійкості та національної безпеки загалом. Попри певні результати на цьому шляху, корупція досі стримує економічний розвиток і створює ризики для фінансування повоєнного відновлення.

Для системного вирішення проблеми та виконання євроінтеграційного міжнародно-правового зобов'язання України Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) розробило проєкт Антикорупційної стратегії на 2026–2030 роки[26], яка передбачає реалізацію як комплексних антикорупційних реформ загальнодержавного характеру, так і цільових заходів у 17 пріоритетних сферах. Варто зауважити, що ухвалення нової стратегії є жорсткою вимогою міжнародних партнерів України, які в умовах війни надають підтримку Україні, зокрема, через програму фінансової допомоги від Європейського Союзу Ukraine Facility, в межах якої протягом 2024–2027 рр. Україна має отримати50 млрд євро. Головною умовою отримання цих грошей є реальна боротьба з корупцією.

Робота над документом тривала два роки, участь у його розробці взяли сотні фахівців десятків державних інституцій, провідних наукових і аналітичних центрів, міжнародних партнерів. В остаточній редакції документа 100 % рекомендацій Європейської Комісії були враховані[27]. Крім того, було ретельно вивчено і думку громадськості: у ході 26 громадських обговорень було отримано майже 700 зауважень та пропозицій, 62 % з яких були враховані у кінцевому документі.

За словами заступника Голови Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) Д. Калмикова, реалізація розробленої Стратегії дозволить знизити рівень корупції в Україні до показників, наявних у країнах ЄС. Документ пропонує чіткий план дій, що базується на точних аналітичних даних та відкриває простір для співпраці з усіма ключовими експертами та створює умови для безперервного антикорупційного розвитку.

У грудні 2025 р. нову Антикорупційну стратегію України на 2026–2030 рр. було представлено на Національному антикорупційному форумі «Integrity2030: Антикорупційна стратегія майбутнього». Крім того на форумі відбулося обговорення

[26] Антикорупційна стратегія на 2026–2030 роки: шлях від ідеї до комплексного державного рішення. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/uk/antykoruptsiyna-strategiya-na-2026-2030-roky-shlyah-vid-idei-do-kompleksnogo-derzhavnogo-rishennya/

[27] Altelaw&Sempra серед співавторів Антикорупційної стратегії України на 2026–2030 роки. Юридична Газета. URL:https://yur-gazeta.com/golovna/altelawsempra-sered-spivavtoriv-antikorupciynoyi-strategiyi-ukrayini-na-20262030-roki.html